

Virsraksts: Par naturalizācijas atteikšanu personām, kuras pēc 1940. gada 17. jūnija izvēlējušās Latvijas Republiku par savu dzīvesvietu tieši pēc demobilizēšanās no PSRS bruņotajiem spēkiem (Pilsonības likuma 11. panta pirmās daļas 5. punkts).

Tēze: Personām, kuras Latvijā ieradās pēc 1940. gada 17. jūnija, lai pildītu militāro dienestu PSRS bruņotajos spēkos Latvijas teritorijā, līdz to demobilizēšanās brīdim nebija tiesību Latvijas Republikā uzturēties pastāvīgi un brīvi izraudzīties savu dzīves vietu.

Tēze: Pilsonības likuma 14. panta otrās daļas 4. punkts, kas paredz naturalizācijas iesniegumu izskatīšanas secību, ir piemērojams, ja ievēroti naturalizācijas vispārīgie noteikumi, t.sk., ja personai ir tiesības naturalizēties.

**Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Senāta Administratīvo lietu departamenta**

2005. gada 15. marta

SPRIEDUMS

Lietā Nr. SKA-56

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs

senators V. Jonikāns,

senatore J. Briede,

senatore I. Skultāne,

piedaloties pieteicējam G.G. un Latvijas Republikas Naturalizācijas pārvaldes pārstāvim Denisam Sokolovam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta pēc G.G. sūdzības par Naturalizācijas pārvaldes lēmumu, sakarā ar G.G. kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004. gada 28. oktobra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Latvijas Republikas Naturalizācijas pārvalde (turpmāk – Naturalizācijas pārvalde), pamatojoties uz Pilsonības likuma 11. panta pirmās daļas 5. punktu, 2002. gada 21. oktobrī izdeva rīkojumu Nr. 944 par naturalizācijas atteikumu G.G.. Tajā pašā datumā Naturalizācijas pārvalde G.G. uzrakstījusi vēstuli Nr. G-1471, kurā

paziņojusi par iepriekš minēto rīkojumu. Vēstulē paskaidrots, ka, tā kā *G.G.* iesaukts PSRS bruņotajos spēkos Krievijā, bet atvaļināts no tā Latvijā, viņš nav tiesīgs saņemt Latvijas Republikas pilsonību.

[2] Par Naturalizācijas pārvaldes rīkojumu *G.G.* iesniedza sūdzību Rīgas pilsētas Centra rajona tiesai. Sūdzībā norādīts, ka *G.G.* ir sieva, meita un dēls, kuri naturalizācijas kārtībā ieguvuši Latvijas Republikas pilsonību. Viņš pats naturalizācijas eksāmenu nokārtojis 2002. gada 29. jūlijā. Neskatoties uz šiem faktiem, Naturalizācijas pārvalde *G.G.* atteikusi naturalizāciju.

Sūdzībā norādīts, ka no PSRS bruņotajiem spēkiem *G.G.* demobilizējies 1990. gada novembrī un apzināti par savu dzīvesvietu izvēlējās Latviju. Laulību viņš noslēdzis 1983. gadā Latvijā, bērni dzimuši Latvijā un visu savu dzīvi vēlas saistīt ar Latviju.

G.G. norādījis, ka ar Naturalizācijas pārvaldes rīkojumu pārkāptas viņa pamattiesības, kas nostiprinātas Satversmes 91. pantā.

[3] Ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2003. gada 19. marta spriedumu *G.G.* sūdzība par Naturalizācijas pārvaldes amatpersonu prettiesisku rīcību noraidīta.

[4] Izskatījusi lietu apelācijas kārtībā, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija (turpmāk – apgabaltiesa) ar 2004. gada 28. oktobra spriedumu *G.G.* sūdzību par Naturalizācijas pārvaldes 2002. gada 21. oktobra rīkojumu Nr. 944 noraidīja.

[4.1] Spriedumā konstatēts, ka Naturalizācijas pārvaldes rīkojums pieņemts, pamatojoties uz Pilsonības likuma 11. panta pirmās daļas 5. punktu, Ministru kabineta 1999. gada 2. februāra noteikumu Nr. 34 „Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība” 32.2. punktu.

[4.2] Izskatījusi lietas materiālus, apgabaltiesa secināja, ka *G.G.* PSRS bruņotajos spēkos iesaukts Gusj-Hrustaļņajā 1979. gadā, un dienestā iesaukšanas dienā viņš nebija pastāvīgi pierakstīts Latvijas teritorijā. Latviju par savu dzīvesvietu *G.G.* izvēlējies 1988. gadā, bet no PSRS bruņotajiem spēkiem demobilizējies 1990. gada 19. novembrī un palicis Latvijā uz pastāvīgu dzīvi. Ņemot vērā šos faktus, uz *G.G.* attiecas Pilsonības likuma 11. panta pirmās daļas 5. punkts. Tādējādi Naturalizācijas pārvalde pamatoti viņam atteikusi naturalizāciju.

[4.3] Apgabaltiesa uzskata, ka nav ņemama vērā *G.G.* atsauce uz Satversmes 91. pantu, Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 15. pantu, jo lietā nav strīda par *G.G.*

juridisko statusu uz 1990. gadu. Uz *G.G.* attiecināmas speciālās, proti, Pilsonības likuma tiesību normas. Bez tam, katrai valstij pašai ir tiesības risināt pilsonības jautājumu.

[4.4] Spriedumā norādīts, ka apstāklim, ka *G.G.* sieva un bērni ir Latvijas Republikas pilsoņi, konkrētajā lietā nav būtiskas nozīmes, jo viņi Latvijas pilsonību ieguva naturalizācijas kārtībā. Apgabaltiesa arī norādījusi, ka nav izpildāma *G.G.* prasība uzlikt par pienākumu Naturalizācijas pārvaldei piešķirt viņam Latvijas pilsonību, jo atbilstoši Pilsonības likuma 17. panta otrajai daļai lēmumu par uzņemšanu pilsonībā pieņem Ministru kabinets.

[5] Apgabaltiesas spriedumu *G.G.* kasācijas kārtībā pārsūdzējis Administratīvo lietu departamentam, minot tālāk norādītos argumentus.

[5.1] Apgabaltiesas konstatētie fakti apliecina nevis to, ka uz *G.G.* attiecas Pilsonības likuma 11. panta pirmās daļas 5. punkts, bet tieši pretējo – ka šie ierobežojumi uz viņu neattiecas. Nav šaubu, ka *G.G.* Latviju par savu dzīvesvietu izvēlēties pirms demobilizēšanās no PSRS bruņotajiem spēkiem. Kopš 1988. gada janvāra *G.G.* ir pastāvīgs pieraksts Rīgā, Lēpju ielā 15/1-17. Minētajā tiesību normā nekas nav sacīts par personām, kuras Latviju par dzīvesvietu izvēlējušās pirms demobilizēšanās no PSRS bruņotajiem spēkiem.

[5.2] Nepamatots ir Naturalizācijas pārvaldes apgalvojums, ka līdz demobilizācijas brīdim *G.G.* Latvijā uzturējās kā militārpersona uz dienesta laiku, nevis uz pastāvīgu dzīvi. Taču *G.G.* 1983. gadā noslēdzis laulību ar Latvijā dzīvojošu sievieti un viņiem abiem Latvijā dzimuši bērni. Bez tam, atrodoties dienestā, *G.G.* bez viņa piekrišanas nevarēja pārcelt uz citu armijas daļu un pēc līguma beigšanās viņš varēja atgriezties savā pastāvīgajā dzīvesvietā. Naturalizācijas pārvalde nevar paskaidrot, uz kāda likuma pamata tā uzskata, ka par personas pastāvīgās uzturēšanās Latvijā laiku uzskatāms tikai laika posms, kas sācies pēc demobilizēšanās no PSRS bruņotajiem spēkiem.

[5.3] Naturalizācijas pārvalde nepilnīgi traktē Pilsonības likuma 11. panta pirmās daļas 5. punktu, jo neņem vērā šā likuma 13. panta pirmās daļas 6. un 7. punktu (pēc 1998. gada 22. jūnija likuma grozījumiem – 14. panta 4. punkts).

[5.4] *G.G.* arī norāda, ka saskaņā ar likuma „Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības” 1. panta 1. punktu viņam ir bijušās PSRS pilsoņa statuss un izsniegta nepilsoņa pase. PSRS pilsonību viņš zaudējis pēc Latvijas neatkarības proklamēšanas. Taču saskaņā ar Vispārējās cilvēktiesību

deklarācijas 15. pantu nevienam nevar tikt atņemta pilsonība vai tiesības to mainīt. Arī saskaņā ar 1991. gada 13. janvāra Tallinas līguma „Par Latvijas Republikas un Krievijas Padomju Federatīvās Sociālistiskās Republikas starpvalstu attiecību pamatiem” 3. punktu PSRS pilsoņiem ir tiesības saglabāt vai iegūt Latvijas Republikas pilsonību. Naturalizācijas pārvalde un tiesa ignorējusi Pilsonības likuma 28. pantu, saskaņā ar kuru piemērojami starptautiskā līguma noteikumi, ja tajā paredzēti citādi noteikumi kā Pilsonības likumā.

[5.5] Kasācijas sūdzībā *G.G.* lūdz Senātu ne tikai atcelt apgabaltiesas spriedumu, bet arī piešķirt viņam politiski represētās personas statusu, uzlikt par pienākumu Naturalizācijas pārvaldei, pirmkārt, atcelt 2002. gada 21. oktobra rīkojumu Nr. 944 un ierakstīt viņa uzvārdu pilsonības iegūšanas kandidātu sarakstā un nosūtīt Ministru kabinetam apstiprināšanai, otrkārt, atlīdzināt viņam materiālos zaudējumus 100 latu apmērā, treškārt, atlīdzināt viņam morālus zaudējumus 200 latu apmērā.

[6] Paskaidrojumos pie kasācijas sūdzības Naturalizācijas pārvalde, citastarp, norāda, ka apgabaltiesa pareizi interpretējusi Pilsonības likuma 11. panta pirmās daļas 5. punktu. Nav pamatots *G.G.* apgalvojums, ka Naturalizācijas pārvaldei bija jāpiemēro Pilsonības likuma 14. panta (iepriekšējā redakcijā – 13. panta) attiecīgie punkti. Šīs tiesību normas nav analogiskas, līdz ar to likuma 14. panta piemērošanai nav juridiskas nozīmes. Nav nozīmes arī *G.G.* pieminētajam starptautiskajam līgumam, jo tas neattiecas uz naturalizācijas iesnieguma izskatīšanas procedūru.

[7] Tiesas sēdē *G.G.* uzturēja kasācijas sūdzību un paskaidroja, ka Latvijā ieradies kā karavīrs, bet, tā kā šeit nodibinājis ģimeni, tad arī pierakstīts ģimenes dzīvesvietā. Pase līdz demobilizācijai nav bijusi.

Naturalizācijas pārvaldes pārstāvis kasācijas sūdzību neatzina un paskaidroja, ka Pilsonības likuma 11. panta pirmās daļas 5. punkta mērķis ir ierobežot to personu naturalizāciju, kas Latvijā ieradās kā militārpersonas. Dienesta laikā militārpersonas nevarēja izvēlēties sev dzīvesvietu. Par personas pastāvīgu dzīvesvietu Latvijā var runāt tikai pēc demobilizācijas, kad persona kļūva par civiliedzīvotāju.

Motīvu daļa

[8] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 347. pantam tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā apelācijas instances tiesas sprieduma tiesiskumu.

Savukārt minētā likuma 348. pants noteic, ka kasācijas instances tiesa var taisīt vienu no šādiem spriedumiem:

- 1) atstāt apelācijas instances tiesas spriedumu negrozītu, bet kasācijas sūdzību noraidīt,
- 2) atcelt spriedumu pilnībā vai daļā un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas vai pirmās instances tiesai,
- 3) atcelt spriedumu pilnībā vai daļā un izbeigt tiesvedību vai arī atstāt pieteikumu bez izskatīšanas, ja apelācijas instances tiesa nav ievērojusi šā likuma 278. vai 282. panta noteikumus.

Kasācijas instances tiesa neizskata lietu pēc būtības. Tādēļ Administratīvo lietu departamenta kompetencē nav izskatīt kasācijas sūdzībā izteiktos lūgumus par pienākumu uzlikšanu Naturalizācijas pārvaldei, par politiski represētās personas statusa piešķiršanu, kā arī zaudējumu piedziņu.

[9] No kasācijas sūdzības izriet *G.G.* viedoklis, ka apgabaltiesa, noraidot viņa sūdzību (pieteikumu), nepareizi interpretējusi un līdz ar to arī nepamatoti piemērojusi Pilsonības likuma 11. panta pirmās daļas 5. punktu.

Atbilstoši minētajai tiesību normai Latvijas pilsonībā netiek uzņemtas personas, kuras pēc 1940. gada 17. jūnija ir izvēlējušās Latvijas Republiku par dzīvesvietu tieši pēc demobilizēšanas no PSRS (Krievijas) bruņotajiem spēkiem vai PSRS (Krievijas) iekšējā karaspēka un kuras dienestā iesaukšanas vai iestāšanās dienā nav pastāvīgi dzīvojušas Latvijā.

[10] Administratīvo lietu departaments uzskata, ka apgabaltiesa ir pareizi tulkojusi un pamatoti piemērojusi Pilsonības likuma 11. panta pirmās daļas 5. punktu, atzīstot, ka uz *G.G.* attiecas minētajā tiesību normā noteiktie ierobežojumi un ka Naturalizācijas pārvalde pamatoti atteikusi viņam naturalizāciju, jo apgabaltiesa ir konstatējusi, ka *G.G.* PSRS bruņotajos spēkos iesaukts Gusj-Hrustaļņajā 1979. gadā un uz pastāvīgu dzīvi Latvijā palicis pēc demobilizēšanas 1990. gada 19. novembrī.

Savukārt *G.G.* uzskats, ka minētā tiesību norma uz viņu nav attiecināma, jo viņš Latviju par savu pastāvīgo dzīvesvietu izvēlējis nevis pēc, bet jau pirms demobilizācijas, Administratīvo lietu departamenta ieskatā nav pamatots tālāk minēto argumentu dēļ.

[10.1] Pilsonības likuma 11. pants, kas noteic naturalizācijas ierobežojumus, ir jātulko gan vēsturiski, gan arī kopsakarā ar citām tiesību normām, kas tika pieņemtas Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas periodā.

1990. gada 4. maija deklarācijā „Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu” atzīts, ka 1940. gada 17. jūnijā Latvijas Republikas suverēnās valsts vara tika likvidēta PSRS militārās agresijas rezultātā, no kā izrietēja, ka PSRS Bruņoto Spēku atrašanās Latvijā ir nelikumīga un pretrunā ar starptautisko tiesību normām (sk. arī Latvijas Republikas Augstākās padomes 1990. gada 7. novembra lēmumu „Par Latvijas Republikas Augstākās padomes „Paziņojuma sakarā ar PSRS karaspēka patvaļīgām akcijām Latvijas Republikas teritorijā” pieņemšanu”). Pēc neatkarības atjaunošanas Latvijas Republika sāka risināt jautājumu par PSRS karaspēka izvešanu no Latvijas Republikas teritorijas.

Jau 1991. gada 15. oktobrī Latvijas Republikas Augstākā padome, pieņemot lēmumu „Par Latvijas Republikas pilsoņu tiesību atjaunošanu un naturalizācijas pamatnoteikumiem”, noteica, ka Latvijas Republikas pilsonība netiek piešķirta personām, kuras pēc 1940. gada 17. jūnija ir izvēlējušās Latvijas Republiku par dzīvesvietu pēc demobilizēšanās no PSRS Bruņotajiem Spēkiem un kuras uz dienestā iesaukšanas brīdi nav pastāvīgi dzīvojušas Latvijā. Minētais lēmums bija spēkā līdz pat Pilsonības likuma spēkā stāšanās brīdim.

Savukārt 1993. gada 28. aprīļa lēmumā „Par termiņuzturēšanās atļauju izsniegšanu personām, kuru uzturēšanās Latvijā saistīta ar Krievijas Federācijas bruņoto spēku pagaidu dislokāciju Latvijā” Augstākā padome paredzēja, ka personām, kuras pēc 1990. gada 4. maija atvaļinātas no Krievijas Federācijas (PSRS) bruņoto spēku aktīvā militārā dienesta, ir tiesības prasīt termiņuzturēšanās atļauju Latvijā.

No iepriekš minētajām normām to kopsakarā var secināt, ka personām, kuras Latvijā ieradās pēc 1940. gada 17. jūnija, lai pildītu militāro dienestu PSRS bruņotajos spēkos Latvijā, līdz to demobilizēšanās brīdim nebija tiesības Latvijā uzturēties pastāvīgi.

Tādējādi Administratīvo lietu departamenta ieskatā pamatots ir Naturalizācijas pārvaldes pārstāvja viedoklis, ka Pilsonības likuma 11. panta pirmās daļas 5. punkta izpratnē bijušās PSRS militārpersonas dzīvesvietu Latvijā bija tiesīgas izvēlēties tikai pēc demobilizēšanās, jo dienesta laikā viņām nebija tiesības Latvijā uzturēties pastāvīgi un brīvi izvēlēties savu dzīvesvietu.

Līdz ar to nav nozīmes faktam, ka *G.G.* līdz demobilizācijai Latvijā bija nodibinājis ģimeni un dzīvoja kopā ar to.

[11] Nav pamatots kasācijas sūdzības arguments, ka apgabaltiesai vajadzēja piemērot Pilsonības likuma 14. panta otrās daļas 4. punktu, kas atbilst Pilsonības likuma 13. panta pirmās daļas 7. punktam redakcijā, kas bija spēkā līdz 1998. gada 22. jūnija grozījumiem.

Atbilstoši Pilsonības likuma 14. panta otrās daļas 4. punktam, ja naturalizācijas iesnieguma iesniedzējs izsaka vēlēšanos, ārpus vispārējās izskatīšanas secības izskatāmi naturalizācijas iesniegumi, kurus iesniegušas personas, kuras vismaz 10 gadus sastāv laulībā ar Latvijas pilsoni un kuras līdz naturalizācijas iesnieguma iesniegšanai ne mazāk kā piecus gadus pastāvīgi dzīvo Latvijā.

Minētā tiesību norma neparedz naturalizāciju ārpus kārtas, bet gan naturalizācijas iesniegumu izskatīšanas secību, kura ir piemērojama, ja ir ievēroti naturalizācijas vispārīgie noteikumi, proti, ja personai vispār ir tiesības naturalizēties.

Naturalizācijas vispārīgos noteikumus paredz Pilsonības likuma 12. panta pirmā daļa, proti, personu var uzņemt Latvijas pilsonībā, ja tā ir reģistrēta Iedzīvotāju reģistrā, atbilst šā panta pirmās daļas 1.-7. punktam noteiktajām prasībām, kā arī ja uz to neattiecas Pilsonības likuma 11. pantā minētie naturalizācijas ierobežojumi.

Pilsonības likuma 11. panta pirmās daļas 5. punktā sniegtā atsauce uz 13. panta pirmās daļas 6. un 7. punktu un piekto daļu nav ņemama vērā, jo šādas normas likumā vairs nav – ar 1998. gada 22. jūnija likumu 13. pants ir izteikts citā redakcijā, kas neparedz naturalizāciju ārpus kārtas.

[12] Nepamatota ir atsauce kasācijas sūdzībā uz Tallinas līguma „Par Latvijas Republikas un Krievijas Padomju Federatīvās Sociālistiskās Republikas starpvalstu attiecību pamatiem” 3. punktu, jo minētais līgums vēl nav stājies spēkā.

[13] Nav pamatots kasācijas sūdzībā izteiktais viedoklis, ka, tā kā G.G. zaudējis PSRS pilsonību *de facto*, 1990. gadā Latvijai deklarējot savu neatkarību, pilsonības zaudēšana ir pretrunā ar Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 15. pantu, kas noteic katra cilvēka tiesības uz pilsonību, un Latvijas Republikas Satversmes 91. pantā noteiktajam, ka visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā un ka cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas.

Neskatoties uz starptautiski atzītām katra cilvēka tiesībām uz pilsonību, starptautiski ir arī atzītas katras valsts tiesības pašai noteikt, kas ir tās pilsoņi. Tādējādi katrai valstij ir rīcības brīvība savos likumos noteikt arī naturalizācijas kritērijus (sk. arī

Senāta Administratīvo lietu departamenta 2004. gada 29. jūnija spriedumu lietā Nr. SKA-69).

Latvija šādus kritērijus, arī ierobežojumus, Latvijas Republikas pilsonības iegūšanai ir noteikusi Pilsonības likumā.

[14] Izvērtējis visus iepriekš minētos argumentus kopumā, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesas spriedums atstājams negrozīts, jo tas ir tiesisks un pamatots.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348. panta 1. punktu, 346. pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004. gada 28. oktobra spriedumu atstāt negrozītu, bet *G.G.* kasācijas sūdzību noraidīt.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs	senators	V. Jonikāns
	senatore	J. Briede
	senatore	I. Skultāne